

EXCERPTA

29. zenbakia

urria-1988

gaiak

orrialdeak

Greko-euskarazko Gramatika-
konposaketa(Orixe).....569

Hesiodo-ren Teogonia.....570-571

S.Joan Krisostomo eta paganoen ohi-
turak eta pentsakera.....572-573

Plinio Gaztea(eskutitzak).....574-576

Euskal herrietako armarriak(latinezko
idazkunak).....577

Definitiones,etymologiae,explicationes,
e Sancti Augustini scriptis depromptae....578-582

De vita exemplarium presbyterorum
vasconum:(XIII)J.Sagarna.....583-584

Grezia-ko Mitologia
(barne orrietako eraskina)

GREKO-EUSKARAZKO GRAMATIKA-KONPOSAKETA

Διά = -ka, -zta, -tan, -tara, -aldi, -arazi, -arte.

Kontzeptu guzti hauek hartzen ditu.

diané0=igerikatu, igeri eginez igaro

dianthitz0=loreztatu, lorez estali

diáchrysos=urreztatu(a)

diátricha=irutara, iru eratara

diáire0=bitandu, bitan zatitu

diáteEsis=bizialdi, bizitzan zeharkako aldia

dithálassos=itsasarteko

ERAGINKORRAK:

diabibátz0=igaroarazi

diadeiknymi=ikusarazi

diakathair0=garbiarazi

diakatharitz0= " "

diakathitz0=eseriarazi

diasphallo=erroriazi

Diathálassos adibidea oker egina dago; berez, itzuliz gero, itsaso biko, itsaso bi dituena, da; eta adierazi gura duena hau da: alde bietatik itsasoz inguratua. Bere lekuan hauetxek eman ziren: amphíalos eta amphithálassos; hauek bai, ederto ematen dute aditzera go goeta hori.

Orixe, 1942

(jarraitzeko)

ΗΣΙΟΔΟΥ

Θ Ε Ο Γ Ο Ν Ι Α

240 Νηρῆος δ' ἐγένοντο μεγήριτα τέκνα θεῶων
 πόντων ἐν ἀτρυγέτῳ καὶ Δωρίδος ἠΰκόμοιο,
 κούρης Ὀκεανοῖο, τελέηεντος ποταμοῖο,
 Πλωτῷ τ' Εὐκράντῃ τε Σαῶ τ' Ἀμφιτρίτῃ τε
 Εὐδώρῃ τε Θέτις τε Γαλήνῃ τε Γλαύκῃ τε
 Κυμοδόῃ Σπειῶ τε Θόῃ δ' Ἀλίῃ τ' ἐρώεσσα
 Πασιδέῃ τ' Ἐρατῷ τε καὶ Εὐνώῃ ῥοδόπηχυν
 καὶ Μελίτῃ χαρίεσσα καὶ Εὐλιμένῃ καὶ Ἀγαυῇ,
 Δωτῷ τε Πρωτῷ τε Φέρουσά τε Δυναμένη τε
 Νησαίῃ τε καὶ Ἀκταίῃ καὶ Πρωτομέδεια
 Δωρίς καὶ Πανόπεια καὶ εὐειδῆς Γαλάτεια
 Ἴπποδόῃ τ' ἐρώεσσα καὶ Ἴππονόῃ ῥοδόπηχυν
 Κυμοδόκῃ δ', ἣ κύματ' ἐν ἠεροειδέϊ πόντῳ
 πνοιᾶς τε ζαέων ἀνέμων σὺν Κυματολήγῃ
 ῥεῖα πρηῖνει καὶ εὐσφύρῳ Ἀμφιτρίτῃ,
 Κυμῷ τ' Ἠϊόνῃ τε εὐστέφανός δ' Ἀλιμήδῃ
 Γλαυκονόμῃ τε φιλομμειδῆς καὶ Ποντοπόρεια
 Δηαγόρῃ τε καὶ Εὐαγόρῃ καὶ Λασμέδεια
 Πουλυνόῃ τε καὶ Αὐτονόῃ καὶ Λυσιάνασσα
 — Εὐάρνῃ τε φυήν τ' ἐρατῇ καὶ εἶδος ἄμωμος —
 καὶ Ψαμάδῃ χαρίεσσα δέμας δίῃ τε Μενίππῃ,
 Νησῷ τ' Εὐπόμπῃ τε Θεμιστῷ τε Προνόῃ τε
 Νημερτῆς δ', ἣ πατὴρ ἔχει νόσον ἀθανάτοιο.
 Αὐταὶ μὲν Νηρῆος ἀμύμονος ἐξεγένοντο
 κοῦραι πεντήκοντα, ἀμύμονα ἔργα ἰδυῖαι.

Ponto nekaezinean, Nereo-gandik eta eta Doris-engandik,
 Ozeano, amaierarik gabeko ibaiaren alaba adats ederdun-
 arengandik, jainkosa maitagarri hauek jaio ziren: Ploto,
 Eukrante, Sao, Amphititre, Eudore, Tetis, Galene, Glauke, Ki-
 motoe, Speio, Thoe eta Halie maitalea, Pasithee, Erato, Eu-
 nike arrosazko besoduna, Melite eztitsua, Eulimene, Agab-
 e, Doto, Proto eta Pherusa, Dinamene, Nesaie, Aktea, Protome-
 deia, Doris, Panopeia eta Galateia galanta, Hipothoe mai-
 tagarria eta arrosazko besodun Hiponoe; Kimodoke, Kimato-
 lege-rekin eta oin ederdun Amphititre-rekin, ozeano it-
 zaltsuan olatuak eta haize gogorrek erraz baretzen di-
 tuena; Kimo eta Bione; Halimede koroe ederduna eta Glau-
 komene irrifarretsua; Pontoporeia, Leagore, Ebagore, Laome-
 deia, Polinoe, Autonoe, Lisianasa eta Ebarne, soinez ederr-
 a eta izakeraz atsegina, akatsik gabe, Psamathe kaizu e-
 derrekoa, Menipe jainkotiarrak, Neso, Euponpe, Themisto, Pro-
 noe eta Nemertes, aitarena bezalako adimen hilezkorra
 duena. Hauetxek izan ziren, bada, Nereo gorenaren berrog-
 ei eta hamar alabak, lan bitxiak egiten dakitenak.

vv.: 240-264.

S. Joan Krisostomo

6. Εἰπέ γάρ μοι, εἴ τίς σε εἰς βασιλεία εἰσαγαγεῖν ἐπηγγέλλετο, καὶ δεῖξαι τὸν βασιλέα καθήμενον, ἄρα ἂν εἴλου τὸ θέατρον ἀντὶ τούτων ἰδεῖν; Καίτοι γε οὐδὲν οὔτε ἐκεῖ κερδᾶναι ἦν. Ἐνταῦθα δὲ πηγὴ πυρὸς πνευματικῆ ἀπὸ ταύτης ἀναβλύζει τῆς τραπέζης· καὶ σὺ ταύτην ἀφείς, κατατρέχεις εἰς τὸ θέατρον, ἰδεῖν νηχομένας γυναῖκας, καὶ φύσιν παραδειγματιζομένην, καταλιπὼν τὸν Χριστὸν παρὰ τὴν πηγὴν καθήμενον; Καὶ γὰρ καὶ νῦν παρὰ τὴν πηγὴν κάθηται, οὐ Σαμαρείτιδι διαλεγόμενος, ἀλλ' ὁλοκλήρῳ πόλει· τάχα δὲ καὶ νῦν Σαμαρείτιδι μόνῃ. Οὐδεὶς γὰρ αὐτῷ πάρεστιν οὐδὲ νῦν· ἀλλ' οἱ μὲν τοῖς σώμασι μόνον, οἱ δὲ οὐδὲ αὐτοῖς. Ἄλλ' ὅμως αὐτὸς οὐκ ἀναχωρεῖ, ἀλλὰ μένει καὶ παρ' ἡμῶν αἰτεῖ πιεῖν, οὐχ ὕδωρ, ἀλλ' ἁγιοσύνην· τὰ γὰρ ἅγια τοῖς ἁγίοις δίδωσιν. Οὐδὲ γὰρ ὕδωρ ἀπὸ ταύτης ἡμῖν παρέχει τῆς πηγῆς, ἀλλ' αἷμα ζῶν· καὶ μὴν θανάτου ἐστὶ σύμβολον, ἀλλὰ ζωῆς γέγονεν αἷτιον. Σὺ δὲ ἀφείς τὴν πηγὴν τοῦ αἵματος, τὸ ποτήριον τὸ φρικῶδες, εἰς τὴν πηγὴν ἀπέρχῃ τὴν διαβολικὴν, ὥστε νηχομένην πόρνην ἰδεῖν καὶ ναυάγιον ὑπομεῖναι ψυχῆς. Τὸ γὰρ ὕδωρ ἐκεῖνο πέλαγος ἀσελείας ἐστίν, οὐ σώματα ποιοῦν ὑποβούχια, ἀλλὰ ψυχῶν ναυάγια ἐραζόμενον. Ἄλλ' ἡ μὲν νήχεται γυμνομένη τὸ σῶμα, σὺ δὲ ὀρῶν καταποντίζῃ πρὸς τὸν τῆς ἀσελείας βυθόν. Τριζύτη γὰρ ἡ τοῦ διαβόλου σαγήνη· οὐκ εἰς αὐτὸ κατιόντας τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ἀνωθεν καθήμενος τῶν ἐκεῖ καλινδουμένων μᾶλλον ὑποβουχίους ποιεῖ, καὶ χαλεπώτερον ἀποπνίγει τοῦ Φαραῶ τοῦ μετὰ τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀρμάτων καταποντισθέντος τότε. Καὶ εἴ γε ἦν ψυχὰς ἰδεῖν, πολλὰς ἂν ὑμῖν ἐδειξα ἐπιπλεύσας τοῖς ὕδασι τούτοις, ὥσπερ τῶν Αἰγυπτίων τότε τὰ σώματα. Ἄλλὰ τὸ χαλεπώτερον ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι καὶ τέρψιν τὴν τοιαύτην πανωλεθρίαν καλοῦσι, καὶ τὸ πέλαγος τῆς ἀπωλείας ἠδονῆς εὐριπον ὀνομάζουσι. Καίτοι γε εὐκολώτερον ἂν τις τὸ Αἰγαῖον καὶ Τυρρῆνικὸν παραδράμοι πέλαγος μετὰ ἀσφαλείας, ἢ τὴν θεωρίαν ταύτην. Πρῶτον μὲν γὰρ δι' ὅλης νυκτὸς προλαμβάνει τῇ προσδοκίᾳ τὰς ψυχὰς ὁ διάβολος· εἶτα δεῖξας τὸ προσδοκῆθῆναι, ἔδησεν εὐθέως καὶ αἰχμαλώτους ἐποίησε. Μὴ γὰρ ἐπειδὴ μὴ ἐμίγησεν τῇ πόρῃ, καθαρὸς εἶναι νομίσης τῆς ἀμαρτίας· τῇ γὰρ προθυμίᾳ τὸ πᾶν ἀπῆρτισας. Εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ ἐπιθυμίας κατέχη, μείζονα τὴν φλόγα ἀνήψας· εἰ δὲ οὐδὲν πάσχεις πρὸς τὰ ὀρώμενα, μείζονος εἰ ἄξιος κατηγορίας, ἐτέροις σκάνδαλον γινόμενος, καὶ τῇ τῶν θεαμάτων τούτων προτροπῇ, καὶ τὴν σεαυτοῦ καταισχύνων ὄψιν, καὶ μετὰ τῆς ὀψεως τὴν ψυχῆν.

Ea, esan niri: inork aginduko balizu erregearen jauregi-
ra eramango zaituela eta bertan erregea eserita eraku-
tsiko dizula, nahiago al zenuke theatrorra joan hau iku-
si baino? Eta hori hortik ere atarramendurik atera gab-
e. Hemen, aldiz, mahai honetatik suzko gogo-iturri bat da-
rio; eta zuk alde batera uzten duzu eta theatrorra zoaz
arineketan, andre batzu igerika ikustearren....

Andrea igerian ari da, gorputza biluzik, eta zu hori iku-
siz lizunkeriazko leizean pulunpatzen zara...

Eta hauxe da larriena: ondamendi honi asebetaea esaten
diote eta galdumendiaren ozeano honi atseginen itsasa-
darra ematen diote izentzat...

Lehenengo eta behin, gau osoan, deabrua gogoez jabetzen
da ikusteko daudenaren bidez; gero ikuskizuna erakutsiz
behingo batean lotu eta atxilo hartzen ditu. Ez uste, ba-
da, emagalduekin batu ez zarela bekatutik garbi za-
denik. Gurariak egin du dena. Gurariak harrapatu bazaitu
zeuk biztu duzu gar handiagoa. Eta ikusitakoak zimiko-
rik egiten ez badizu, are zigor handiagoa merezi duzu, i-
norentzat galbidea izan zarela; eta horrelako ikuski-
zunen bidez zeure begiak lohitu dituzu, eta begiekin ba-
tera anima ere bai.

(Mateo Deunari buruzko homiliak, VII, 6)

PLINIO GAZTEA

Komo-n jaio zen, K.o.ko 61 edo 62. urtean: L. Kaekilio Segundo, osasunez makal, buru argikoa. 14 urtekoa zela rik, tragedia greko bat idatzi zuen. Zuzenbide eta Retorika ikasia, Kintiliano-ren ikaslea.

Politikan kargu handiak hartutakoa, azkena, Bitinia-ko gobernaria, kristauen aurkako jazarpen aldietan. Philosophian estoikoen eskolakoa zen.

Eskutitzen X. liburua administrazio-arazoekikoa da. Enparau eskutitzak, argitaratzeko asmoz idatziak, berezkotasuna zerbait galdurik, oso landuak ageri dira irakurleko erromatarrari atsegina ematearren, noski. Jakingarriena hauxe: orduko gertaerak, ohiturak eta pertsonaiak agerrarazten dizkigula, argi eta txairo. Hamargarren liburuko eskutitzetan, gobernariak bere nagusiarekin dituen harremanetan, interes historikoa nabarmena da eta iturri ezin hobea dugu historiarekiko puntu asko argitzeko.

-
- BIBLIOGRAPHIA: M. Schuster, Bibl. Teubner., "Plinius Minor, opera"; Leipzig, 1933.
 L. Zenoni, "Plinio, Epistole scelte"; Venezia, 1924.
 Vicente Blanco Garcia, "Plinio el Joven, Cartas, I"; Madrid, 1950.

C. PLINIVS SEPTICIO SVO S.

Frequenter hortatus es ut epistulas, si quas paulo curatius scripsissem, colligerem publicaremque. Collegi non seruato temporis ordine (neque enim historiam componebam), sed ut quaeque in manus uenerat. 2 Superest ut nec te consilii nec me paeniteat obsequii. Ita enim fiet ut eas quae adhuc neglectae iacent requiram et, si quas addidero, non supprimam. Vale.

Literaturazko obra batean, hitzaurre edo eskaintza gisa, lagun batentzako eskutitza atari moduan sartzea, oso modakoa zen Plinio-ren garaian.

Martzial-ek bere epigrama-liburu batzuetan eta Kintiliano-k bere "Institutiones Oratoriae"-etan ere antzeragutzen dute.

Gogora, bestalde, gure Etxepare-k, Axular-ek eta Leizarraga-k egin zutena; geroagoko beste batzu ez aipatzen arren...

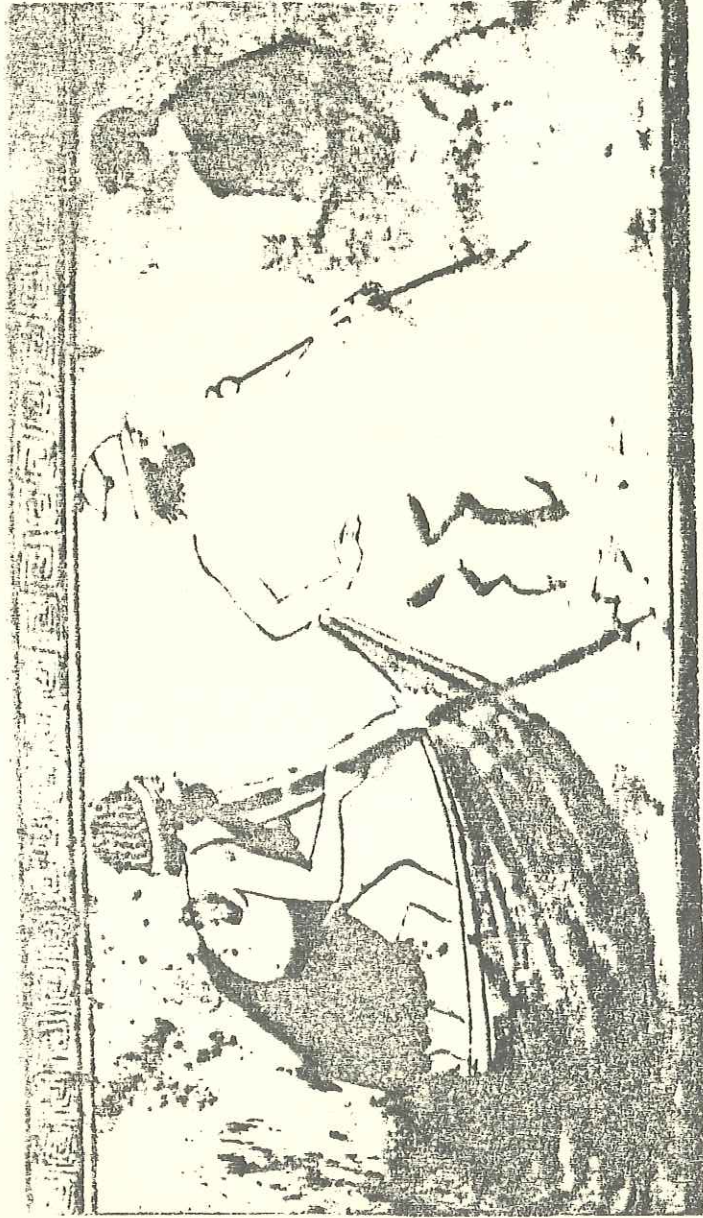
K.Plinio-k Septikio adiskideari
agur.

Sarritan eskatu didazu nire eskutitzak, ardura apur batez idatzirik zeudenak, behintzat, bildu eta argitara eman ditzadan. Bilduak ditut, ez aldiari dagoki on hurrenkeraz (ez bait nintzen historia idazten ari), baizik eta eskura etorri ahala. Gauza bat baizik ez zaigu peitzen, zu zure aholkuaz eta ni nire aginduaz damu ez izatea. Beraz, oraingoz ahaztuxe ditudanak bilatuko ditut eta, berririk eginez gero, ez ditut baztertuko. Agur.

KARON
Χάρων

Infernutar munduko genio bat dugu Karon. Bere zeregina hauxe: gogoak, Akeronte-ko zingiretan zehar, hildako en ibaiaz bestaldera igarotzea. Hildakook, ordainetan, diru-txanpon bat eman behar diote. Hortixek dator gorpua lurperatzeko orduan ahoan txanpon bat sartzeko ohitura. Era honetara irudikatzen da Karon: agure guztiz itsusia, bizar urdin-lazduna, soineko urratua eta kapela borobila daramatzana. Hilaren ontzia berak zuzentzen du, arraunean egin gabe, ordea; gogoak eurak doaz arraunean. Tiramo-bihotzgabea bezala portatzen da gogoekin, benetako menpeko bat legez. Herakles Infernuetara jeitsi zenean, Karon behartu zuen beraren ontzian eramatera; Karon-ek, aldiz, ezetz. Orduan heroiak ontzi-aga hartu eta izugarrizko astinaldia eman zion. Karon-ek orduan Herakles-en esanak egin behar izan zituen. Beste alde batetik, Karon zigortua izan zen, bizidun bati hildakoen erreinuan sartzen utzi ziolako. Zigortzat urtebetean kateaz loturik egon beharra izan zuen.

Hilobi etruskoen margokietan Karon deabru hegodun antzera ageri da, adatsean sugeak nahasirik eta eskuan mailu bat. Hortik atera liteke Karon etruskoa egitan "heriotzaren genioa" dela, hiltzear dagoena hil eta lurpeko mundura narraz eramaten duena.

Hermes-ek hildako gazte bat eramaten dio Karon-i, beronek bait daramatza
hildakoak Hades-eraino.

Hinc via Tartarei quæ fert Acherontis ad undas ; 295
 Turbidus hic ceno vastaque voragine gurges
 Estuat atque omnem Coccyto cruciat arenam.
 Portitor has horrendus aquas et flumina servat
 Terribili squalore Charon, cui plurima mento
 Cavities inculta jacet, stant lumina flamma, 300
 Sordidus ex humeris nodo dependet amictus.
 Ipse ratem conto subigit velisque ministrat,
 Et ferruginea subvectat corpora cymba,
 Jam senior, sed cruda deo viridisque senectus
 Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat, 305
 Matres atque viri defunctaque corpora vita
 Magnanimum heroum, pueri innuptæque puellæ
 Impositique rogis juvenes ante ora parentum :
 Quam multa in silvis autumnî frigore primo
 Lapsa cadunt folia, aut ad terram gurgite ab alto 310
 Quam multæ glomerantur aves, ubi frigidus annus
 Trans pontum fugat et terris immittit apricis.
 Stabant orantes primi transmittere cursum
 Tendebantque manus ripæ ulterioris amore.
 Navita sed tristis nunc hos nunc accipit illos, 315
 Ast alios longe submotos arcet arena.
 Æneas miratus enim motusque tumultu :
 Dic, ait, o virgo, quid vult concursus ad amnem?
 Quidve petunt animæ? vel quo discrimine ripas
 Hæ linquunt, illæ remis vada livida verrunt? 320
 Olli sic breviter fata est longæva sacerdos :
 Anchisa generate, deum certissima proles,
 Coccyti stagna alta vides Stygiamque paludem,
 Di cujus jurare timent et fallere numen.

Hæc omnis, quam cernis, inops inhumataque turba est; 325
 Portitor ille, Charon; hi, quos vehit unda, sepulti.
 Nec ripas datur horrendas et rauca fluenta
 Transportare prius, quam sedibus ossa quierunt.
 Centum errant annos volitantque hæc litora circum;
 Tum demum admissi stagna exoptata revisunt. 330
 Constitit Anchisa satus et vestigia pressit,
 Multa putans sortemque animo miseratus iniquam.
 Cernit ibi mæstos et mortis honore carentes,
 Leucaspim et Lyciæ ductorem classis Oronten,
 Quos simul a Troja ventosa per æquora vectos 335
 Obruit Auster, aqua involvens navemque virosque.

(Aeneidos liber VI)

LATINEZ: "Aura, sidus, mare adjuvant me".

EUSKARAZ: "Eguratsak, ortzeak, itsasoak,
 niri laguntzen".

151 **ZENBAKIAK**: "Si enim facias ista quatuor nomina Graeca, ἀνατολή, quod est Oriens, δύσις quod est Occidens; ἄρκτος quod est Septentrio; μεσημβρία quod est Meridies: ἀνατολή, δύσις, ἄρκτος, μεσημβρία, capita verborum Adam habent. Quomodo ergo ibi invenimus et quadragenarium senarium numerum? Quia caro Christi de Adam erat. Ad litteras numeros computant Graeci. Quod nos facimus a littera m, ipsi lingua sua ponunt alpha a, et vocatur alpha a unum. Ubi autem in numeris scribunt beta β, quod est b ipsorum, vocatur in numeris duo. Ubi scribunt gamma γ, vocatur in numeris ipsorum tria. Ubi scribunt delta δ, vocatur in numeris ipsorum quatuor: et sic per omnes litteras numeros habent. M, quod nos dicimus, et illi dicunt my m, quadraginta significat: dicunt enim my m τεσσαράκοντα.

(In Ioannis Evangelium Tractatus, X, 12)

Grekozko lau hitz hauek hartzen badituzu, ἀνατολή, hau da, Sortalde; δύσις, Sartalde; ἄρκτος, hau da I parralde eta μεσημβρία Eguerdia: ἀνατολή, δύσις, ἄρκτος, μεσημβρία, hitzen buruek Adam ematen dute. Nola, bada, han berrogei eta seiko zenbakia aurkitzen dugu? Kristo-ren haragia Adam-engandikoa bait zen. Grekoak zenbakiak izendatzeko hizkiez baliatzen dira. Guk m hizkiaz egiten duguna, haiek beren hizkuntzaz alpha a ipintzen dute, eta alpha a bat deitzen da. Eta zenbakietan beta b idazten dutenean, euren b dena, zenbakietan bia da. Gamma idazten dutenean γ, euren zenbakiz hiru. Delta δ idaztean, berriz, euren zenbaki

etan lau da; eta horrela hizki guztietatik zenbakiak ateratzen dituzte. M, guk dioguna, eta haiek my m diotena, berrogei da: esaten bait dute my m τεσσαράκοντα.

152 **ZENTZUN-GALTZEA**: "Verbum ἕκτασις graecum, latine quantum datur intelligi, verbo uno exponi potest, si dicatur excessus: excessus autem mentis proprie solet ἕκτασις dici!"
(Enarrationes in Psalmos, 30, 2)

ἕκτασις hitz grekoa, latinez esatekotan, hitz bakarraz itzul daiteke, hau da, irtetea: adimenaren irtetea berez ἕκτασις esan ohi da.

153 **ZER IZANA**: "Sed quia nostra loquendi consuetudo iam obtinuit, ut hoc intelligatur cum dicimus essentiam, quod intelligitur cum dicitur substantiam; non audeamus dicere unam essentiam, tres substantias: sed unam essentiam vel substantiam, tres autem personas; quemadmodum multi latini ista tractantes et digni auctoritate dixerunt, cum alium modum aptiorem non invenirent, quo enuntiarent verbis quod sine verbis intelligebant."
(De Trinitate, lib. V, IX-10)

Gure mintzatzeko moduan esentzia eta substantzia esatean berdin berdinean ulertzea lortu dugu; horregatik ez deritzagu ongi esentzia bat eta hiru substantzia esateari; aitzitik, esaten dugu: esentzia edo substantzia bat eta hiru pertsona; era berean esan zuten gai hau erabiltzerakoan latinazale askok, autoritatez

jantziek, ez bait zuten aurkitu beste modu egokiagorik, hitzik esan gabe ulertzen zutena hitzen bidez azaltzerakoan.

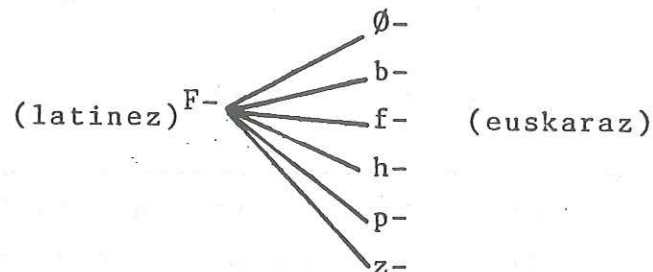
Argi dagoenez, titulurako Orixetarrengandik hartua dut hitza; gero, baina, bereizketa eta zehazketak egokiro egiteko orduan, gaurko hitz egiteko legepean jarri naiz, hobe beharrez.

154 ZISKUA: "Fiscus enim scitis quid sit? Fiscus saccus est; unde et fiscellae et fiscinae dicuntur. Ne putetis quia aliquis draco est fiscus, quia cum timore auditur exactor fisci; fiscus saccus est publicus."
(Enarrationes in Psalmos, 146, 17)

Ziskua zer den ba al dakizue? Boltsa bat da ziskua; eta hortixek datoz saskitoak eta saskiak. Ez uste, gero, dragoi bat edo dela ziskua, heldurrez entzuten delako ziskuaren kobratzailea; ziskua zakuto publiko bat da.

Latinez, bai, ederki esaten da "unde fiscellae .... dicuntur; erro berdina bait dute direnok. Euskaraz "Hortixek datoz saskitoak..." (ziskua erabili ondoren) ad sensum baizik ezin esan daiteke. Erdaraz esaera normala da "el cobrador del fisco" edo eta el "Fisco" esatea. Itzulpenean ez dut ipini Fiskoaren kobratzailea, behin zisku eta saskito erabiliz gero hitz-jokorik ez zegoelako. Baina hori ez da harrigarriena, beste honako hau baizik:

Latinezko Ftik zeintzu hizki ateratzen diren euskaraz eta Z phonema ez da inoiz aipatzen. Gaurko Fiscus hontatik ederki ikusten da nola datorren z- bat; beraz:

155 ZORROZKERIA: "Est enim severitas, quasi saeva veritas."
(Sermo 171, 5)

Zorroztasuna zorrotz-hoztasuna balitz edo.

Zaila da oso, latinezko hitz jokoa egitea: saeva+veritas=severitas (anker+egia). Nolabait hitz-jokoari jarraitu eta etimologiatik lar ez urruntzarren, zorrotz+hoztasuna=zorroztasuna atera dut; edo hurbilago ibili nahi bada: zorrotzegia=zorrotz+egia; baina honela adjetiboa egiten dugu eta lehengoan izena, latinezko textuan legez.

156 ZUHURRA: "Soleo autem cum me quisque interrogat, verbi gratia, quid sit catus, et respondeo, Prudens vel acutus, nec ei sufficit, sed pergīt quaerere unde dictus sit catus, vicissim referre, et quaerere unde dic-

tus sit acutus, quod nihilominus utique ignorabat, sed quia usitatum nomen erat, patienter eius originem nesciebat: quod autem novum insonuit auribus, parum putat nosse quid significando valeat, nisi etiam unde dicatur exquirat."

(De Genesi ad litteram, lib. XII, XVIII-40)

Inork galdetzen badit, esaterako, zer den catus (zuhurra) eta nik zuhurra edo zorrotza erantzutean aski ez bazaio eta catus nondik datorren galdezka ekiten badio, aldi berean saiatzen ohi naiz acutus (zorrotza) nondik dagoen aterea bilatzen eta argitzen; hark arras ezezaguna zuen arren, ohizko berba izaki, apalki agertzen zen horren jatorriaren ezjakina: baina belarrirentzako berria denak ez daki ziur zer esan nahi duen, nondik datorren jakin ezik.

JOSE SAGARNA SACERDOS

In anno MCMXXXV, in populo suo Zeanuri, sex iuvenes sacerdotes ordinati sunt. Inter quos erat JOSE SAGARNA, postea in Larroskain atque in Berritu destinatus. Cumque bellum civile hispanorum usque ad nostros montes pervenisset, iuvenis sacerdos in vi

co dicto Larroskain apprehensus posteaque occisus est.

Duobus diebus in stabulo velutin vincla damnatus, iudicatus atque capite damnatus est a quodam "comandante" exercitus inimicorum.

Cumque sententiam audiret ita locutus est, ut postea quidam miles huius facti testis confirmavit: "Qui me capite damnavit acerba morte morietur". Itaque accidit non multum post: duobus cruribus fractis inter multa ac magna tormenta mortuus est, inter praeliandum, militaris qui eum damnaverat.

Supra dicto modo occisus est, adhuc viginti et quatuor annos natus, Jose Sagarna sacerdos; verbis parvus corde mitis et animo prudens fuit, ut ferunt qui eum cognoverunt.

Consumatus in brevi, explevit tempora multa. Propter quod magna est eius memoria inter omnes qui eum cognoverant, cum inter fideles tum inter sacerdotes.

Nuper quidam sacerdotes ad sepulcrum eius visendum in Larroskain pervenerunt, rosamque florentem super tumulum invenerunt.

Alia quoque prodigia ibi contigere, ut ferunt qui iuvenem sacerdotem locumque eius apostolatus cognoverunt. Sed nos tantummodo de eius virtute et morte crudeli testimonium praebere voluimus.

URREZKO HITZAK

Χριστός παρ' ἡμῶν αἰτεῖ πλεῖν,
οὐχ ὕδωρ, ἀλλ' ἁγιωσύνην.

"Kristo-k edateko eskatzen di-
gu, ez urik, santutasuna baizik."

Joan Krisostomo deuna: Mateo-ri
buruzko homiliak; VII, 6.

Jon Gotzon Etxebarria
Gernika